

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

5. De Pietate & Religione in Deum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

quod est Deum non esse, animo concipiatur tanquam iucundum, & gratum. Ex ijs, quæ sunt habitus dicta colligitur, duo esse peccata, quæ charitati in Deum opponuntur; vnum est, eum non diligere, cum præcepto, & lege id facere cogitur: quod peccatum in omitendo, aut non faciendo consistit. Alterum est, cum Deus odio habetur, quod peccatum, in comitendo, vel in faciendo positum est, quodq; potius diæmonum, quam hominum videtur esse.

Caput V.

De Pietate, & Religione in Deum.

Anim: duertere oportet, hanc virtutem ad primum Decalogi præceptum pertinere, quo vnum Deum colere, & venerari debemus.

Primum quæritur, Quomodo Religio in præsentia sumatur. Respondeo, nomen Religionis accipi posse dupliciter: Vno modo, vt significat eam virtutem moris, qua iustus, & debitus honor, cultusq; Deo tribuitur: Altero modo, vt significat statum, & vitæ conditionem multorum hominum speciali modo, & regula colentium Deum. Primo modo, in præsentia Religionem accipimus.

Secundo quæritur, An vniuersi Religionis actus ad primum spectent Decalogi præceptum? Sciendum est, Religionis actus partim esse interiores, partim exteriores. Interiores sunt duo: Deuotio, vt vocatur, & Oratio. Deuotio, est prout voluntatis affectus ad aliquid efficiendum propter obsequium, honorem, & cultum Dei: de quo actu tractat sanctus Thomas 2.2. quæst. 82. Oratio, est actus, quo aliquid à Deo suppliciter petimus. Possimus tamen sermone, & verbo, aut animo tantum, & mente aliquid à Deo precari: de eo actu idem sanctus Thomas 2.2. quæst. 83. Inter actus exteriores Religionis alij sunt, quibus aliquid Deo offerimus; alij, quibus Deo quippiam promittimus; alij, quibus rem aliquam Deo facram adhibemus ad aliquid faciendum. Inter eos actus, quibus Deo aliquid tribuimus, alius est, quo Deum veneramur certa aliqua corporis inclinatione, vel summittendo, aut aperiendo caput, vel genua flectendo, vel totum corpus inflectendo, aut prosternendo, aut pectus tundendo, & hic actus dicitur Adoratio, de quo S. Thomas 2.2. quæst. 84. Alius est actus, quo aliquid immolatur, sacrificatur, aut quolibet alio modo offertur Deo, aliqua ratione mutatum, siue cum alijs permistum: de quo S. Thomas 2.2. quæst. 85. Alius, quo aliqua Deo offerimus ad eius ministros alendos, vel ad res diuinis vtiibus dicatas, commodè conseruandas: tales sunt decimæ, primitiæ, & aliæ similes pensiones, de quibus S. Thomas 2.2. quæst. 86. & 87. Actus verò, quo promittimus aliquid Deo, est votum, de quo S. Thomas 2.2. quæst. 88. Actus, quo nomen Dei adhibemus ad ea confirmanda, quæ dicimus, est iusiurandum, de quo S. Thomas 2.2. quæst. 89. Actus, quo nomen Dei adhibemus, vt inducamus homines, vel moueamus res alias procreatas ad aliquid faciendum, vel non faciendum, dicitur Adiuratio: de quo actu S. Thomas 2.2. quæst. 90. Actus, quo nomen Dei adhibemus ad auxilium

ab eo petendum, vel ad ipsum laudandum, est Inuocatio: de quo actu S. Thomas 2.2. q. 91. Postremus Religionis actus est, quo res Deo sacras adhibemus ad sanctificandos, vel quomodolibet mundandos homines: qualis actus est Sacramenta, & ea, quæ sacramentalia vocantur, conferre, vel sumere, signo Crucis frontem, & pectus munire, rem diuinam audire, denique vt qualibet re à Christo, vel Ecclesia instituta ad aliquid faciendum, vel sanctificandum: & de his agit S. Th. in 3. part. q. 60. & sequentibus.

Inter hos Religionis actus, tres, quatuorue duntaxat pertinent ad primum Decalogi præceptum; videlicet, Orare, & precari Deum, sacrificare, ipsum venerari, reuereri, & colere, & tandem inuocare.

Tertio quæritur, Qui cultus, & veneratio Deo debeatur? Animaduertendum est, duo esse vocabula græca, quæ vsu Ecclesiæ communi sunt latinitate donata, hæc scilicet, λατρεία, & δουλία. Latræ nomen apud Græcos latè quidem patet, & significat quemlibet seruitutis cultum, quem seruus domino suo defert, vsu tamè, & accommodatiōne factum est, vt in sacris literis, & à Scriptoribus sacris solùm accipitur, vt constat ex Augu. lib. de ciui. 10. cap. 1. & lib. 20. contra Faustum ca. 21. & lib. 1. de Trinit. cap. 6. Isidor. lib. 8. Etymolog. cap. vii. Beda. in Lucam 4. pro supremo seruitutis cultu, qui Deo rerum omnium Domino debetur ob summum eius Imperium, & dominatum, eò quòd vniuersa ex nihilo condiderit, & ea suo nutu conseruet, & providentiâ gubernet, & regat. Latræ igitur apud Theologos, est cultus, qui soli Deo debetur, eò quòd sit cultus quidam, quo nos ipsos Deo subijcimus, vt supremo omnium Domino, in eo spem, & fiduciam collocamus. Dulia quoque à Græcis fusè, & latè sumitur, significatque honorem, & cultum, quem præstat Domino seruus: sed vsu accommodatum est nomen, apud scriptores sacros ad significandam venerationem, quæ sanctis viris cælestis patrie ciuibus tribuitur. Et quia inter sanctos vna cum Christo Domino in cælo regnâtes, primas obtinet sanctissimâ Deipara, introductum etiam est vsu, vt cultus ei debitus speciale nomen habeat, qui dicitur, ὑπερδουλία, quasi latine dicatur, cultus quidam eximius, & excellens inter eos cultus, qui sanctis cum Christo Domino viuentibus, debentur. Deo igitur debetur cultus latræ, ceteris sanctis cultus Dulia, Beatif. Virgini, cultus hyperdulia. Ex quibus perspicitur, nomina Græca Latræ, & Dulia licet prima sua significatione idem significant, vsu tamen scriptorum sacrorum accipi solent ad diuersa significanda.

Quarto quæritur, An adoratio solùm sit actus Religionis exterior, an etiam interior. Conuenit inter omnes adorationem esse actum Religionis, & proinde proficisci ab affectu religiosi animi in Deum. Sed dubiæ quæstionis est, an sit solùm actus exterior ab affectu voluntatis Religioso erga Deum profectus. Meo iudicio communis est Theologorum opinio in 3. d. 9. Adorationem esse duplicem, internam, & externam. Interna est, qua hominis, vel Angeli voluntas Deum, vt supremum omnium dominum honorat, colit, & veneratur. Externa est, qua quis ex Religioso voluntatis affectu coram Deo, vt coram primo, & summo re-

tum omnium Domino sese submitit, genua flectit, corpus prostermit, caput inclinat, aperit. Non video, cur Angeli, & animi exuti, & soluti corporibus non dicantur verè, & propriè Deum adorare, sed tantum per Metaphoram, & tropum: sicut. n. ipsa mentis intelligentia Deum supremum rerum omnium Dominum agnoscat, sic ei se voluntate submitunt, & vt summum omnium Principem colunt, & venerantur. Hic enim actus non est fidei, spei, charitatis, humilitatis, vel obedientiæ, vel alicuius alterius virtutis officium, vt constat, est igitur Religionis opus, quò se voluntas coram Deo, vt supremo omnium Domino subijcit. Si quæras, qua ratione Deo cultus latræ debeat? profectò debetur, quia vniuersa ex nihilo procreauit, cuncta suo nutu, & arbitrato conseruat, moderatur, & regit. Si iterum roges, an Deo debeat vniuersus latræ cultus, etiã innumera sint eius in nos beneficia, quippe qui nos ex nihilo condidit, nos conseruat, ne in nihilum recidamus, nos gubernat, tuetur, curat, dirigit, nos redimit, & liberat à malis, à dæmonis potestate eripuit, nobis gratiam, & gloriam confert, nos vocat, allicit, mouet, & flectit ad bonum. Item, an debeat ei vnus latræ cultus, quamuis in eo ratione nostra, qua considerantur, multa sint bona: est enim supremus rerum omnium conditor, moderator, & custos, habet vitæ, & necis imperium, summum in omnia dominatum. Respondet S. Thomas 2. 2. q. 51. a. 3. ad 1. vnum esse latræ cultum, qui Deo debetur, vt summæ maiestatis Principi, & supremo rerum omnium Domino, à quo cuncta bona fluxerunt. Nam cultus defertur alicui ob excellentiam eius: ergo quia Deus est excellentissimus, & vnus, debetur ei vnus latræ cultus.

Quintò quæritur, An cultus, qui latino nomine Adorationis vocatur, soli Deo sit tribuendus? Sciendum est latinum nomè Adorationis, vt Gabriel, & alij iuniores annotarunt, in sacris litteris amplè aliquando patere, ita vt de hominibus etiam dicatur. Legimus enim Reges, & Principes, & alios viros singulari sanctitate, sapientia, vel auctoritate præstantes, adoratos: nec solum à quibuslibet, sed etiam à iustis hominibus. At verò strictius interdum accipitur, ita vt soli Deo conueniat, alteri præterea nemini. Vnde Apocalypsis 22. Angeli prohibuerunt sibi adorationem tribui. Et Petrus 2. 10. & Paulus, & Barnabas 14. capite eiusdem libri non permiserunt se adorari. Adorationis igitur nomen, sacræ litteræ nonnunquam accipiunt pro cultu latræ soli Deo debito.

Sextò quæritur, An sit aliquis actus venerationis, & cultus externi, qui supra naturam, siue per se, aut saltem ex communi hominum opinione, & institutione soli Deo deferatur? Respondeo, difficile huiusmodi actum posse inueniri: non enim omnes nationes, & gentes conueniunt in signis externis, quibus Deum colunt, & reuerètur. At verò consuetudine introductum apud Christianos est, vt certi quidam venerationis actus soli Deo deferantur, quales sunt, pectus pugno percutere, genua flectere, humi se prosternere, vultum in caelum conuertere, & palmas in altum attollere: nam licet apud aliquas nationes coram ho-

minibus etiam genua humi ponantur, in Ecclesia tamen vtiatius est, vt id coram Deo fiat, ita vt coram eo in genua procumbamus. Cæterum vniuersa peccatorum, gratia, gloria caelestis, virtutes, & bonorum operum merita, à Deo tanquam auctore, & largitore bonorum omnium postulantur.

Septimò quæritur, Quibus rebus cultus latræ debeat? Sciendum est, dupliciter latræ cultum rei alicui dari posse: aut enim datur alicui per se, & propter ipsum: vide licet, quia in eo insit diuinitas, & summa maiestas, potestas suprema, & summa potestate, & virtute coniuncta verè, & re ipsa, vel saltem cogitatione, & representatione: & ea res colitur honore, & veneratione latræ, non propter ipsam, quasi in ea sit verè diuinitas, sed quia cū diuinitate, vel verè, & re ipsa, vel cogitatione, aut representatione coniungitur. Hoc posito, Respondeo, & toti Trinitati, & cuiuslibet diuinæ personæ deberi per se cultum, & honorè latræ: nam tribus vnica tantum venerationi tribuitur, quatenus tres personas veneramus, vt vnum Deum rerum omnium conditorem, & summum earum Dominum, & moderatorem, cui nos subijcimus, & in eo spem nostram, & fiduciam ponimus. Porro sicut Ecclesia dies festos, & solemnè cuiuslibet personæ sacros instituit, sic etiam quamlibet personam per se nominatim ac distinctè possumus colere ac reuereri, sicut vnā sine alia possumus cogitare, sic vnā sine alia venerari, non quòd aliam explicite excludamus, hoc enim esset nefarium, & impium, sed quòd sicut vnā sine alia, mentis cogitatione concipimus, ita & vnā sine alia colere, & venerari possumus: nam Pater est Deus, Filius est Deus, Spiritus sanctus est Deus.

Præterea Christo Domino latræ cultus debetur, quoniam etsi homo sit, est etiam Deus, ita vt sit vna & eadè persona diuina ex duabus, & in duabus naturis scilicet diuina & humana subsistens: & cum eū veneramus, cultus noster in personam, non in naturam humanam absq; persona terminatur, aut terminatur quidē in naturam humanam, sed vt à Verbo diuino assumpta, & ei mirabili nexu & vinculo coniuncta.

Quæres, an Latræ cultus humanæ Christi naturæ tribui debeat? Respondet S. Thomas 3. 4. 2. 5. art. 1. & 2. Christi humanitatem esse personam Verbi diuini coniunctam, & propterea Humanitati personaliter Verbo coniunctæ deferri debere cultum Latræ, quia non Humanitas per se colitur, sed persona diuina in Humanitate subsistens, vel humana natura, vt est Verbi Diuini humanitas, hæc ex S. Thoma, quæ est omnium Theologorum communis sententia in 3. d. 9. Henri. quodlib. 10. q. 6. & definita est in Syno. S. Constantinopoli. coll. ar. S. cap. 9. Si roges, an humana Christi Domini natura per se colenda sit veneratione Latræ, an potius Hyperdulix. Alex. 2. 4. q. 2. m. 3. a. 1. ad vltimum, docet esse honorandam cultu Hyperdulix. Sic etiam Gabr. 3. d. 9. q. 1. ar. 2. concl. 3. & 4. & in Cano. Missæ. lect. 50. Nec est, quòd hos Theologos oppugnemus, nam humanam Christi naturam accipiunt per se, hoc est, vt dimissam, vel diuisam à Verbo, gratia, & sanctitate plenissimā, non, vt diuino verbo coniunctam. Nam hoc idem docet S. Thomas cum

3163. p. 9. 25. artic. 2. Adoratio igitur humanitatis Christi dupliciter potest intelligi, uno modo, ut sit eius, sicut rei adoratae: & sic adorare carnem Christi nihil est aliud, quam adorare verbum Dei incarnatum: sicut adorare vestem regis, nihil est aliud, quam adorare Regem vestitum, & secundum hoc adoratio humanitatis Christi, est adoratio patrie. Alio modo potest intelligi adoratio humanitatis Christi, quae sit ratione humanitatis Christi perfecta omni munere gratiarum, & sic adoratio humanitatis Christi, non est adoratio patrie, sed adoratio dulcis. Ita scilicet quod una eadem persona, Christi adoratur adoratione patrie, propter suam divinitatem, & adoratione dulci propter perfectiorem humanitatis. Hæc ibi S. Thom. Idem planè docuerunt Scot. 3. d. 9. q. 1. Albert. 3. d. 9. art. 9. Bonaven. art. 1. q. 1. Richard. art. 2. q. 1. Henr. quodlib. 10. q. 6. Duran. 3. d. 9. q. 3. Palud. q. 2. Almai. q. 1. conclusio. 4. Non significat. S. Thom. humanam Christi Domini naturam, ut verbo diuino coniunctam non esse cultu patrie honorandam, sed solum docet humanam Christi naturam re ipsa, vel cogitatione seiunctam à verbo, & per se consideratam non esse veneratione patrie colendam. Dixit enim B. Augustinus serm. 58. de verbis Domini. Si hominem separaueris à verbo, illi nunquam credo, neque seruiro: & vtrius exemplo, cum Rex est purpura indutus purpurâ regis honoramus, cū deposita purpura iacet, non honoratur à nobis. Ego, inquit, Dominicam carnem, immo perfectam in Christo humanitatem propterea adoro, quod à diuinitate suscepta, atque deitati unita est. Denique si hominem separaueris à Deo, ut Photinus, vel Paulus Samosatensis, illi ego nunquam credo, nec seruiro: velut si quis vestem, aut purpuram, aut diademam regale iacentem inueniat, nunquid conabitur ea adorare? Cum vero ea rex fuerit indutus, periculum mortis incurrit, si ea simul cum rege adorare quis contempserit. Hæc B. Augustinus. Ex quo etiam fit, ut corpus Christi Domini dum in sepulcro iacebat, coli patrie deberet, quia erat diuinæ personæ Verbi coniunctum. Item, ex Concilio Tridentino sess. 13. cap. 5. & can. 6. colligitur, Hostiæ consecrate, & vino pariter consecrato in sanctissimo altaris Sacramento tribuendum esse patrie cultum, quia tum in Hostia, tum in vino consecratis, est corpus Christi Filio Dei re ipsa coniunctum. **QVÆRES,** An natura humana Christi per se seorsum accepta, non ut est verbo diuino coniuncta, siue non ut est diuini verbi natura humana, coli debeat veneratione patrie? **R**espondeo, S. Thomam 3. p. 2. q. 25. art. 2. eam per se sumptam coli debere non cultu patrie, sed hyperdulciæ eximie, & præcellentis, quia cultus tunc temporis in ipsa natura humana per se, non autem in Verbo diuino terminaretur, aut non coleretur, ut est verbi diuini natura humana. Verū contra S. Thomam, forsitan quis obijciat, quod ipse pariter docet 2. 2. q. 25. art. 4. ea, quæ Christum Dominum tetigerunt, vel ei sunt aliquo modo coniuncta, patrie coli debere, ergo multo magis natura humana Christi, cum semel fuerit Verbo diuino coniuncta, digna quoque est honore patrie, etiam à Verbo dimissa. **R**espondeo, S. Thomam non illam ea ratione considerasse, sed solum naturam humanam per se ab hypostasi diuina seiunctam, ut gratia, & sanctitate plenissimam: sic enim accepta, nulla alia ratione habita, digna est cultu hyperdulciæ, non patrie.

Quod queritur, An sanguis Christi in tri-

duo mortis, & sepulturæ dominicæ separatus à corpore, cultum patrie mereretur? Richardus in 3. d. 2. art. 2. q. 1. ad 1. Durandus in 4. d. 10. q. 1. nu. 19. Gabriel. in Canonem Missæ lect. 53. Abul. in Paradox. ca. 40. putarunt, in illo triduo sanguinem illum à Verbo diuino, fuisse seiunctum: & proinde dicerent proculdubio cultum patrie non mereri, nisi cum S. Thoma 3. part. q. 25. art. 4. ad 2. sentire vellent. Patrie quoque coli debere, quia tetigerat corpus Domini, quod fuerat Verbo diuino cōiunctum. Ego verò tanquam verius, & certius existimo, sanguinem illum non fuisse à Verbo diuino seperatum, & diuisum, & proinde dignum fuisse cultu patrie.

Nonò queritur, An ea, quæ Christum Dominum re ipsa tetigerunt, patrie cultu coli debeant, clauis, inquam, lancea, præsepe, spongia, flagella, corona spinea, & alia huiusmodi. S. Thomas 3. p. 2. q. 25. ar. 4. aperte tradit coli debere, ea sola ratione, quia Christum Dominum tetigerint, siue quia cum eo fuerint aliquo modo coniuncta. Quidam verò distinguunt hoc modo: Quando res Christum tangebant, tunc coli debebant cultu patrie, quia erant Christo coniuncta, & non per se seorsim colebantur, ut erant in Christo. Sic enim ait, Augustinus sermone 58. de verbis Domini: *quando regem purpura vestitum reueremur, eodem honore, & eodem cultu, quo regem, vestem veneramus.* Hinc est, ut pari ratione, eodem cultu honoraretur Christus, & præsepe, in quo iacebat: quia colebatur Christus iacens in præsepio. Sic etiam Christus, & tunica qua erat vestitus, & clauis, quibus in Cruce transiit, lancea, cuius cuspe latus eius confingebatur. Quando verò res, quæ Christum tetigerunt, per se seorsim coluntur, non debent eodem cultu honorari, ut Christus, sed distincto; & proinde dulci cultu, non patrie. Mihi tamen opinio S. Thomæ magis probatur. Nihilominus vniuersi consentiunt, ea, quæ Christum Dominum tetigerunt ignominiosè, nefariè, & impiè, nullum cultum mereri: qualis impia, & sacrilega illa manus eius esset, qui Christum Dominum alapa percussit: Non tamen iniuriosè Christum tangebant, ea instrumenta separata, quibus nefarij Iudæi utebantur in Christo Domino cruciando, & morti tradendo, nimirum flagella, arundo, lancea, spinea corona, & alia huius generis instrumenta Dominicæ passionis: non enim idem iuris est de instrumentis separatis, quod de cōiunctis. Manus crucifigentium, flagellantium, spogiam aceto plenam ori eius porrigentium, spineam coronam capiti imponentium, contumeliosè, & impiè Christum tractabant, sed non clauis, flagella, & corona spinea, cum ratione, & sensu carerent. Præterea, in eo omnes consentiunt, res intelligentiæ, & rationis compotes, quæ Christum tetigerunt quamuis alioqui religiosè, sanctè, & piè tetigerint, non esse propterea honore, & veneratione patrie colendas: ratio est, quia cum per se ipsa honorem aliquem mereantur, si cultu patrie honorarètur, viderentur coli solum propter ipsa. Quare Sanctissima Virgo nequaquam est cultu patrie honoranda, nec asina, cui Christus insidens Hierusalem die Palmarum venit, si ea viueret, patrie veneratione coleretur, quamuis Christum Dominum suo corpore tetigerit.